

MADENLERİMİ ÖZELLEŞTİR-ME

Ali ÖZ

Maden Mühendisi

Temel sanayi girdilerine ham madde sağlayan bir sektör olan madencilik, ülkemiz temel sektörleri arasında önemli bir yer teşkil ediyor. Nitekim ülkemiz hem çeşitlilik hem de önemli maden yataklarına sahip olması bakımından zengin bir ülkedir. Aynı zamanda çeşitli maden kaynakları ile kendine yetebilecek nadir ülkeler arasında yer almaktadır.

Ülkemizde Osmanlılar döneminde yabancı egemenliğinin altında olan madencilik sektöründe, Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni düzenlemeler yapılmıştır. Cumhuriyet ile birlikte, devletçilik politikası kapsamında Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü ve Etibank kurularak madencilik sektörünün kurumsallaşması sağlanmıştır. Madencilik faaliyetlerinin başlangıcı ise 1810'lu yıllarda olmuştur. Bakır üretimine 1812, kömür üretimine 1849 yılında başlanmıştır. Krom yatakları ise 1848 yılında bulunmuş bu madenin ileri teknoloji ile değerlendirilmesine 1930 yılında başlanmıştır. Madencilik büyük yatırımlar gerektirmesi ve özel sermayenin sınırlı olması sebebiyle, 1933 yılında dönemin Ekonomi Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan "Petrol Arama ve İşletme İdaresi" ve "Altın Arama ve İşletme İdaresi" adıyla iki kuruluş meydana getirilmiştir. 1935 yılında ise devletin madencilik sektöründe öncülük yapması amacıyla, madenlerimizin daha rasyonel bir şekilde aranması, bulunanların rezerv ve kalitelerinin tespiti, ekonomiye kazandırılması için "Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü" kurulmuştur. Bu bakımdan MTA, madencilik sektörünün gelişmesi için ge-

rekli her türlü bilgiyi üreten ve altyapı hizmetlerini de sunan araştırmacı bir kuruluştur.

Ülkemizde madenciliğimiz açısından diğer köşe bendi sayabileceğimiz kuruluşumuz ise dünya ekonomik krizinin ve ülkemizde kurtuluş savaşının yaşandığı dönemin hemen akabinde, Atatürk'ün çağları aşan ileri görüşü ile sanayileşme ve bunun motoru olan doğal kaynaklar ve finans olgularını bir arada sağlayan Etibank'tır. 1935 tarihinde 2805 sayılı Kanunla kurulmuş olup 1998 yılının başında yeniden yapılandırılarak Eti Holding A.Ş., Ocak 2004 yılında tekrar yeniden yapılandırılarak Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü adını almıştır.

Kuruluşundan başlayarak sırasıyla; Keçiözü/İsparta Kükürt, Ergani/Elazığ Bakır, Guleman/Elazığ Krom, Üçköprü/Muğla Krom, Antalya Elektrometalurji, Emet/Kütahya Kolemanit, Küre/Kastamonu Bakır, Halıköy/İzmir Civa, Bandırma/Balıkesir Boraks, Seydişehir/Konya Alüminyum, Milas/Muğla Boksit, Kırka/Eskişehir Boraks, Şarkkromları/Elazığ Ferrokrom ve Cumaovası/İzmir Perlit, Beyşehir/Konya Barit, Mazıdağı/Mardin Fosfat, Bigadiç Bor, Kestelek/Bursa Kolemanit, Gümüşköy/Kütahya Gümüş işletmelerini kurdu. Bu sayılan kilometre taşı kuruluşların ülke madenciliğine kazandırılması ile tarih 1980'i göstermektedir.

Anadolu'da binlerce yıldır süregelen madenciliğimizin bu tarihten sonra getirildiği durma Etibank özelinde bakacak olursak; 1982 yılından başlaya-

İkinci sıçrama noktası sayabileceğimiz bu tarih ile beraber milyonlarca yılda oluşup yenilenebilirliği olmayan madenlerimiz özelleştirme canavarının kollarına teslim edilmiştir.

Bugün için Eti Maden İşletmeleri 100 trilyon TL sermayesi ile başta bor mineral ve türevleri üreten Türk Madencilikliğinin lokomotif öncü kuruluşudur.

rak, Kuzey Avrupa piyasasına yönelik pazarlama şirketi AB Etiproducts OY/Finlandiya, Türk madencilik sektörünün yabancı sermaye iştirakli ilk ve en büyük şirketi olan ve Etibank'ın %45 pay ile ortak olduğu Çayeli Bakır İşletmeleri A.Ş./Rize Bakanlar Kurulu Kararı ile kuruldu. Birinci sıçrama noktası olarak yabancı sermaye sağlam bir giriş yaptı. Batı Avrupa piyasasına yönelik pazarlama şirketi Etimine SA/Lüksemburg kuruldu. Aradan 9 yıl geçtikten sonra 1993 yılında KBİ A.Ş., Çinkur A.Ş. ve Etibank Bankacılık A.O. Etibank bünyesinden ayrılarak Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığına devredildi. İkinci sıçrama noktası sayabileceğimiz bu tarih ile beraber milyonlarca yılda oluşup yenilenebilirliği olmayan madenlerimiz özelleştirme canavarının kollarına teslim edilmiştir. Hemen ardından bir yıl sonra Ergani Bakır, Keçiözümlü Kükürt, Halıköy Civa, Mazıdağı Fosfat İşletmeleri kapatıldı. 1998 Etibank Yeniden Yapılanma Çerçevesinde 1998 yılının başında 26.01.1998 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ETİ HOLDİNG A.Ş. ve bağlı ortaklıkları, Eti Bor A.Ş., Eti Alüminyum A.Ş., Eti Krom A.Ş., Eti Bakır A.Ş., Eti Gümüş A.Ş., Eti Elektrometalurji A.Ş., Eti Pazarlama ve Dış Tic.A.Ş., kuruldu ve böl parçala yok et stratejisinin "böl" kısmının gerçekleştirilmesiyle üçüncü sıçrama noktamız başlamış oldu ve ardından 2000 yılında Eti Bakır A.Ş., Eti Krom A.Ş. Eti Elektrometalurji A.Ş. Eti Gümüş A.Ş.; 2003 yılında ise Eti Alüminyum A.Ş. ve Çayeli Bakır İşletmeleri'ndeki hisseler Özelleştirme İdaresine devredildi.

Ne kadar acıdır ki konunun biraz daha derinine inerek 2005 Temmuz ayında Eti Holding Elektrometalurji A.Ş.'de Cevher zenginleştirme stajı yaptığım dönemde işletmenin özelleştirme konusu gündemdedi. O dönem hali hazırda ki stokları 50.000.000 doları bulan işletme Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın dünürleri olarak bildiğimiz Albayrak grubu şirketlerinden Aksu Madencilikçe 35.000.000 dolara

haraç mezat tabiri kullanabileceğimiz şekilde satılmıştır. Sözleşmesinde 3 yıl %50 kapasiteyle çalışma ve sonrasında istediğini yapabilme hakkı tanınan şirket 350 dönümü Antalya içinde kurulu fabrika alanı ve 373 dönümü de Fethiye'de denize sıfır konumda olmak üzere toplam 723 dönümlük arazinin de mülküne sahip olmuştur. Üzerindeki milyonlarca dolarlık yatırımlar dahil olmak üzere.

Etibank özelinden biraz çıkıp TKİ'ye bakacak olursak yine staj yaptığım dönemde ELİ'ye bağlı Eynez yer altı kömür işletmesinde özelleştirmeye taban oluşturabilmesi için, bulunduğumuz bir aylık sürede neredeyse birkaç yüz ton gibi komik rakamlarla üretim yapılmış, yani daha doğrusu üretim yaptırılmamıştır. Sonucunda her zaman ki bildik tavrıyla "bu işletme atıldır, devleti zarara uğratmaktadır" savıyla işletme Park Enerji gurubuna 10 yıllığına devredilmiştir. Türkiye madencilikinde özel sermaye guruplarının başında gelen Park gurubu, o dönem tam mekânize sisteme de sahip olmasına karşın günde birkaç kamyon üretim yapan işletme için, günde 5.000 ton kapasiteyle işletme projesi hazırlamıştır. "Kullanılan pirinç ayıdır, lakin pilav neden böyle farklı pişer" durumunun anlaşılması zor değildir. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde kayıtlara geçmiş "Parayı veren, düdüğü çalar" lafını eden maliye bakanı bulunan bir ülkede pirinçten makarna neden yapılmıyor diyerek bile özelleştirmeler yapılabilir, doğaldır. Sanki kendi özel mülkü gibi bu milletin cumhuriyetle yaşat kuruluşlarının özelleştirme adı altında satılması üzümlere belirtmeliyim ki vatana ihanetle eşdeğerdir.

Bugün için Eti Maden İşletmeleri 100 trilyon TL sermayesi ile başta bor mineral ve türevleri üreten Türk Madencilikliğinin lokomotif öncü kuruluşudur. Eti Maden İşletmeleri, ana faaliyet alanı olan bor sektöründe ülkemiz ekonomisine yaptığı katkının daha üst seviyelere çıkarılması ve ayrıca uhdesinde bulunan trona ve nadir toprak

elementleri yataklarının ülkemiz ekonomisine kazandırılması için gayret sarf etmektedir. Daha önce Eti Maden İşletmeleri'nin uhdesinde bulunan başta alüminyum olmak üzere krom, bakır, gümüş, boksit gibi madenlerin işletilmesi Özelleştirme İdaresi Başkanlığına devredilmiştir.

Yazıyı değerli hocamız Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu'nun "Hedef Türkiye" kitabındaki "Dayatmalar Kabusu" bölümünden bir alıntıyla bitirmek yerinde olacaktır. Hocamız burada yıllar önce gördüğü bir kabustan bahsetmektedir. Korkulu rüyasında kendini 40 yıl sonrasının İstanbul'unda görür;

"...Yıllar önce denize nazır, kalabalık, tabureli çaycılar vardı. Kalmamış, simitçiler de görünmüyor. Yıkıntı bir duvar üstüne iliştim, bir iki tane yolcu motoru. O Şirket-i Harbiye'den beri devam edegelmiş şehir vapurları da ortalarda yok. Bir ara birine sordum sonra, o da özelleştirildikten sonra batırılmış. Kadıköy'ün eski canlılığı yok. Melül melül dolaşan hırpani bir kaç kişi. Caddeler tenha. Arkadaki benzin durağının önünde kırık dökük, paslı, her biri en az on beş yıllık bir arabalar kuyruğu. Benzin bulunmuyormuş. Kışın da ahali bayağı bir yakıt sıkıntısı çekmiş. Neyse ki şimdi hava iyi.

Gece sonradan sorduğum biri durumu aydınlattı: KKMf (Küresel Kraliyet Para Fonu)'nin dayattığı bir dizi yasa hemen geçmeyince, dış güçler hem taşıyağını (yani petrol), hem de doğalgazı kesmişler. Adı kömür, linyit bile bulunamamış, eskiden Türk Devleti'nin olan tüm madenler arasında bunlar bile özelleştirilip yabancılara yok pahasına satılmış olduğundan. Onlar da linyiti bile vermiyor. Zaten artık, o eskiden bildiğim dış güçlerin tamamı "küresel Kraliyet" tarafından idare ediliyormuş..."

ve şöyle bitiriyor:

"... Bir rüya daha görsem, Türkiye'de tüm halkın uyandığını, milli birlik ve beraberliğin yeniden tesis ediliverdiğini, ulusal hedeflerin saptanıp oralara doğru devlet-millet el ele hızla yüründüğünü, şanlı tarihimize yaraşır itibar ve haysiyetimizi dünya yüzünde yeniden kazandığımız düşlesem bari bu gece, diyorum. Nasip olur inşallah."

Kaynaklar:
SİNAOĞLU, O; "Dayatmalar Kabusu", Hedef Türkiye-2005
www.mta.gov.tr
www.oib.gov.tr
www.maden.org.tr
www.etimaden.gov.tr

YENİ YAYIN

